

KAMU HİZMETİ YAYINCILIĞI DÜZENLEMELERİNDE HALKIN KATILIM VE TEMSİLİYET BİÇİMLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME (İNGİLTERE-ALMANYA-TÜRKİYE ÖRNEKLERİ)

Dr. Engin BAŞCI

Öz

Kamu hizmeti yayıncılığı Avrupa’da ortaya çıkmış bir yayıncılık sistemidir. Avrupa Birliği’nin yönetim organları tarafından da Avrupa demokrasisinin önemli bir unsuru olarak görülür. Kamu hizmeti yayıncılığı halkın haber alma hakkının tarafsız bir şekilde sağlanmasını, bilgilendirmeyi, eğitmeyi, eğlendirmeyi amaçlar. Toplumun her kesimine yayın götürme sorumluluğuna sahiptir. Çoğulculuğu ve kültürel çeşitliliği gözetilen programlar yapar. Farklı gruplara ve küçük izleyici gruplarının ilgi alanlarına seslenir. Tarafsızlık, bağımsızlık ve özerklik kamu hizmeti yayıncılığının önemli bir unsurudur. Bu nedenle yönetim, denetim ve finansman yapısı önemlidir. Halkın bu katmanlarda katılımı ve temsiliyeti kamu hizmeti yayıncılığının sorumluluklarını yerine getirmesi bakımından önem kazanır. Yönetim, denetim ve danışma kurulları, kamu hizmeti yayıncılığının halkla ilişkiler kurulabileceği organlardır. Özellikle danışma kurulları toplumun değişik kesimlerinden temsilcilerin yer alması açısından önemlidir. Bu kurullarda yayınlara yönelik öneri ve istekler, halkın katılım biçimlerinden birini oluşturur. Denetim kurullarında da toplumu temsil eden kuruluşlardan ve sivil toplum örgütlerinden temsilcilerin olması sağlanabilir. Finansman modelleri de bu katılımın bir başka unsurudur. Kamu fonları, bantrol ve ruhsat gelirleri halkın katılım biçimlerinden biridir. Bu finansman modellerinin bağımsız, tarafsız ve özerk yayıncılığı güvence altına alacak şekilde yapılandırılması önemlidir. Bu kapsamda İngiltere, Almanya ve Türkiye’deki uygulamalar incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kamu Hizmeti Yayıncılığı (Public Service Broadcasting), Yönetim Kurulu, Danışma Kurulları ve Denetleme Kurulları, Halkın Temsiliyeti ve Katılımı*

AN ASSESSMENT OF THE PUBLIC PARTICIPATION AND REPRESENTATION IN PUBLIC SERVICE BROADCASTING REGULATIONS

(THE CASES OF ENGLAND, GERMANY AND TURKEY)

Abstract

Public service broadcasting is a broadcasting system that emerged in Europe. It's also seen as an important element of European democracy by European Union's governing bodies. Public service broadcasting aims to ensure that public's right to obtain unbiased information is protected and to inform, educate and entertain the public. Its responsible for bringing broadcasting to each part of the society. It provides programs that emphasize pluralism and cultural diversity. It addresses to the different groups and the interests of small audience groups. Objectivity, independency and autonomy are important components of public service broadcasting. Therefore, the structure of management, audit and financing are important factors, too. Participation and representation of the public come into prominence in these layers in terms of the public service broadcasting to fulfill its responsibilities. The boards of management, audit and consulting are public relations organs of public service broadcasting. It's particularly important that the representatives of the different groups of the society, to participate in the consulting boards. Recommendations and requests made in the boards regarding the broadcasting, constitute one of the participation forms of the public. It might be ensured that representatives from the organizations which represent the society and from non-governmental organizations have a place in audit boards as well. Financing models are another component of the participation. Public funds, banderole and license revenues are also a participation form of the public. It is important to structure this financing model in a way that is independent and unbiased, and also that secures autonomous broadcasting. In the context, practices in England, Germany and Turkey.

Keywords: *Public Service Broadcasting, Management Board, Consulting Boards and Audit Boards, the Representation and Participation of the Public*

GİRİŞ

Kamu hizmeti yayıncılığı, Avrupa'da ortaya çıkmış ve ülkelerin yönetim sistemlerine göre farklı örgütlenme biçimleriyle uygulama alanı bulmuş bir yayıncılık modelidir. Bu modelde kitle iletişim araçlarının toplumsal sorumluluk ilkesinden hareketle topluma hizmet vermek temel amaçtır. Toplumu oluşturan her kesimin haber alma özgürlüğünün tarafsız bir şekilde yayın kuruluşlarınca sağlanması esastır (Aziz, 2013: 113). Avrupa demokrasilerinde çoğulculuğun

korunması, toplumdaki farklı kesimlerin kültürel gereksinimlerinin yayınlarla karşılanması kamu hizmeti yayıncılığının dayandığı ilkelerdendir. Özerklik, tarafsızlık ve bağımsızlık bu hizmetin sağlıklı bir şekilde verilebilmesi için gerekli olan koşulları oluşturur. Kamu hizmeti yayıncılığının dayandığı bu ilkeler, Avrupa Birliği'nin medya politikalarında yerini alır. Özellikle kültürel çeşitlilik ve çoğulculuk üzerine vurgu yapılır. Bu bağlamda kamu hizmeti yayıncılığının ilk amacı farklı gruplara ve küçük izleyici gruplarının ilgi alanlarına seslenen programlar üretmektir. İkinci amaç, üretilen programları tüm vatandaşlara ücretsiz ya da ödenebilir fiyatlarla sunabilmektir (Kutay ve Özçeri; 2006:106). Amsterdam Anlaşması'nda da kamu hizmeti yayıncılığının önemine vurgu yapılmış; özerlik, verimlilik üzerinde durulmuştur. Kültürel çeşitlilik ve yurttaşlığın geliştirilmesi yayın hizmetleri kabul edilen ortak değerlerdendir (Kaymas, 2014; 35). Avrupa içinde kamu hizmeti yayıncılığının örgütlenmesinde olduğu gibi içeriğinin belirlenmesinde de farklılıklar vardır. İçeriğin düzenlenmesinde ülkeden ülkeye değişen bu farklılıklara rağmen, genel ilkeler doğrultusunda ortaklıklardan da söz edilebilir. Bilgilendirme, farklı görüşleri sunma sorumluluğu, kültür ve sanat programlarına yer verme yükümlülüğü bu ortak noktalar arasındadır (Bek, 2003: 33-34).

Kamu hizmeti yayıncılığının ortak ilke ve değerleri onun ticari yayıncılık karşısındaki varlığı açısından önemlidir. Kamu hizmeti yayıncılığında kâr amaç değildir. Kamusal yarar, kamu çıkarı ve yurttaş merkezli yayıncılık ticari kaygıların önünde yer alır (Mutlu; 2001:75). Bu nedenle kamu hizmeti yayıncılığında yayın giderlerinin karşılanması ticari yayın kuruluşlarından farklı olarak reklamlardan çok, kamu fonları ve ruhsat gelirlerine dayanır. İngiltere'de BBC kuruluş ruhsatı uyarınca reklam almaz. Almanya'da ARD ve ZDF'nin reklamlarına sınırlama getirilmiştir. Türkiye'de ise TRT, yayınlarına reklam almaktadır.

Kamu Hizmeti Yayıncılığı Düzenlenmesi ve Halk İlişkisi

Kamu hizmeti yayıncılığı, "halk için yapılan, halk tarafından finanse edilen ve halk tarafından kontrol edilen" yayıncılık modeli olarak da tanımlanmaktadır. Bu tanım, kamu hizmeti yayıncılığının, diğer yayıncılık modellerinden (ticari ve devlet) farkını da ortaya koymaktadır. Kamu hizmeti yayın kurumları hükümetler, siyasi partiler, diğer güç odakları ve çıkar gruplarına karşı sorumlu değildir. Topluma hizmet kamu hizmeti yayıncılığının temel amacıdır. Halk için yayın yapar. Burada tanımlanan halk kavramı, bütün ülke nüfusu ve o nüfusu oluşturan toplumdaki bütün grup ve katmanlardır (www.bianet.org, 2003). Kamu hizmeti yayıncılığı topluma hizmet amacını bilgilendirme, eğitime ve eğlendirme işlevlerini yerine getirerek gerçekleştirmektedir. Bu amaçlar kamu hizmeti yayıncılığının ortaya çıkış yıllarında ifadesini bulmuştur.

Kamu hizmeti yayıncılığı kavramının geçmişi İngiliz Yayın Kurumu BBC'nin (British Broadcasting Corporation) kuruluş yıllarına dayanır. Bu kavramı BBC'nin ilk Genel Müdürü John Reith ortaya atmıştır. BBC, Kraliyet Berati ile 1927 yeniden yapılandırılırken parlamento ve hükümetten gelecek baskılara karşı belirli bir mesafe içerisinde kalınmasına dikkat edilmiştir (Çaplı, 2001: 58). Reith'e göre kamu hizmeti sadece eğlence amaçlı olmamalıydı. Toplumsal gelişmeler en fazla sayıda haneye yansıtılması ve bunun sorumluluğu üstlenilmeliydi. Programlar halkın moralini yükseltmeli, zararlı olacak öğeler olabildiğince engellenmeli, yayıncılık halkın beğenisinin önünde gitmeli ve halkı yönlendirmeliydi (Turam, 1994: 241). Reith'in bu paternalist yaklaşımı bilgilendirme, eğitime ve eğlendirme amaçları etrafında şekillenir. Reith, kamu hizmeti yayıncılığında bağımsızlığın önemine de dikkat çekmiş ve basının bağımsız görev yapması gerektiğine vurgu yapmıştır. Bugün dünyada tarafsız kamu hizmeti yayıncılığına örnek gösterilen BBC'nin yayın ilkeleri o yıllarda temellenmiştir. Bu ilkeler dört başlık altında özetlenmektedir:

- Programların hazırlanmasında önceliği çoğunluğun hizmetine tanımak ve bunu yaparken de azınlık çıkarlarını göz önünde bulundurmak.
- Program hazırlarken kamunun ilgi alanlarına öncelik vermek ve kamunun genel çıkarlarını ihlal eden bir suç işlemekten sakınmak.
- Kamusal tartışmalarda hükümet otoritesi de dahil olmak üzere her türlü denetimden bağımsız hareket etmek.
- Katı ve dogmatik tutumun uzağında kalarak her türlü inanca yönelik programlara yer vermek (Yalçın, 2015: 101).

BBC'nin yayın ilkelerinde doğruluğun ve tarafsızlığın sağlanması önemlidir. Tarafsızlığın gözetilmesinde dikkat edilmesi gereken nokta, habere konu olan tüm unsurların yer alması, karşıt görüşlere yer verilmesi ve bütün bir bilgiyi içerecek tam bir temsilin bulunmasıdır (Kırık, 2012:60). BBC yayın ilkelerinde gerçeklik ve doğruluk, tarafsızlık ve fikir çeşitliliği, bağımsızlık, kamu yararı ve izleyiciye hesap verme yükümlülüğü öne çıkmaktadır. Hesap verme yükümlülüğü açıklanırken şu ifadelerle yer verilmiştir: “İzleyicilerimize hesap vermekle, onlara adil ve açık davranmakla yükümlüyük. BBC'ye duydukları güveni sarsmamak, onlarla var olan sözleşmemizin hayati parçasıdır. Yanlışlarımızı açık yüreklilikle kabul etmeli ve yanlışlardan ders alma kültürünü teşvik etmeliyiz” (www.bbc.co.uk, 2009).

Kamu hizmeti yayıncılığında tarafsızlık ve bağımsızlık temel ilkelerden biridir. BBC'nin bağımsızlığını korumada dönemsel olarak yaşadığı sorunlar, birçok ülkede daha ciddi boyutlardadır. Nedeni de resmi olarak devletten bağımsız ve tarafsız olarak tanımlansalar da yönetim yapıları ve politikaları açısından siyasallaşmış olmalarıdır. BBC tarafsız yayıncılık konusundaki ilkeleri ve

dönemsel sıkıntılar yaşansa da hükümete karşı bağımsızlığını koruma konusundaki yayın politikasıyla kamu hizmeti yayıncılığı için örnek oluşturmuştur.

Kamu hizmeti yayıncılığı konusunda yıllar içerisinde bütünleşilen ve uzlaşılacak ortak değerler kamu hizmeti yayıncısı kuruluşların halka karşı yükümlülük sahibi olduğunu kabul etmektedir. Avrupa Birliği mevzuatında da yerini bulan ve önemine vurgu yapılan bu yükümlülükler şöyle özetlenebilir:

- Bağımsız, doğru, tarafsız, dengeli, objektif haber ve enformasyon sağlamak.
- Programlarda ve görüşlerde farklılığa yer vermek.
- Belli oranda haber, kültürel, sanatsal, dinsel ve eğitsel program, azınlıklara yönelik program, çocuk programı ve eğlence programı yayınlamak.
- Yerel kültürü ve değerleri desteklemek.
- Ülkedeki tüm bölgeleri ilgilendiren programlar hazırlamak ve yayınlamak.
- Kamu çıkarıyla ilgili duyuruları, örneğin sağlıkla ve yol güvenliğiyle ilgili duyuruları ve devlet otoritelerinin acil mesajlarını para almadan yayınlamak (Avrupa Çapında Televizyon, 2005: 52).

Bu yükümlülükler, kamu hizmeti yayıncılığında bütün katmanlarıyla genel olarak halkı izleyici kitlesi olmaktan daha farklı bir konuma taşımaktadır. Yayın ve programlarda kendine dair içerikler görmek isteyen toplumsal kesimlerin, yayın politikaları ve program içeriklerinin planlanma ve belirlenme süreçlerinde yer bulması, halk tarafından finanse edilme gerçekliği de düşünüldüğünde, kamu hizmeti yayıncılığının gereklerindedir.

Bu çerçevede, halkın katılım ve temsiliyet biçimleri doğrudan ve dolaylı mekanizmalarla yerini bulmuştur.

Kamu Hizmeti Yayıncılığının Yönetim Yapısı ve Halkın Temsiliyet Biçimleri

Kamu hizmeti yayıncılığının yönetim modeli ülkeden ülkeye farklılıklar gösterse de üçlü bir yapıya sahiptir. Yönetim kurulu, genel müdür ve yönetim ekibi, bu üçlü yapının katmanlarıdır (Avrupa Çapında Televizyon, 2005; 51).

Yönetim kurulları parlamento ya da hükümetler tarafından atanır, belli sürelerle görev yaparlar. Kurumun genel yayın politikaları ve bütçelerini planlar ve denetler.

Genel müdür, kamu hizmeti yayın kurumunda önemli bir yere sahiptir. Yönetim kurulunca ana hatları belirlenen yayın politikasının uygulanması, bütçenin kullanılması ve harcamalardan sorumludur. Atamayla görev yapar. Yönetim kurulları, yayın düzenleme kurulları, parlamento ya da hükümetler tarafından seçilir.

Yönetim ekibi ise profesyonel yayıncılar ve genel müdür tarafından önerilen yöneticilerden oluşur. Bunların ataması genel müdür ya da yönetim kurulu tarafından yapılır.

Yönetimdeki üçlü modele genellikle halkın doğrudan bir katılımı yoktur. Ancak, yönetim kurulları ve genel müdürün parlamentolar aracılığıyla seçildiği ülkelerde dolaylı bir katılımdan söz edilebilir.

Kamu hizmeti yayıncılığının yönetim yapısında halkın katılımı ve temsiliyeti açısından önemli bir yapı da danışma kurullarıdır. Danışma kurulları, kamu hizmeti yayıncılığının ilke ve amaçları doğrultusunda halkın yayınlara yönelik talep ve görüşlerini ilettiği çalışma gruplarıdır. Toplumun çeşitli kesimlerinin temsilcilerinden oluşan bu kurullar, karar verici konumda olmasalar da yayın politikaları ve program içeriklerinin belirlenmesinde katkı sunmaktadır.

İngiltere

Kamu hizmeti yayıncılığı denilince ilk akla gelen İngiltere ve BBC'dir. Kraliyet Beratı'yla kurulan BBC, İçişleri Bakanlığı'nın verdiği işletme ruhsatıyla yayınlarını sürdürmektedir. Kraliyet Beratı ve İşletme Ruhsatı bağımsızlık konusunda özel hükümler içermemektedir. Özellikle yayın ruhsatı İçişleri Bakanı'na programlar üzerinde bazı müdahaleler yapabilme hakkı tanımaktadır. Ancak, BBC'nin kendi çıkarmış olduğu el kitabında kurumun bağımsızlığı belirtilmekte, "geçmişte olduğu gibi bugün de tam bir özgürlüğe" sahip olduğu vurgulanmaktadır" (Çaplı; 2001:59).

BBC'nin uygulamada da genel kabul gören tarafsız yayıncılık anlayışının İngiltere'deki yazılı olmayan geleneklerden de güç aldığı söylenebilir. BBC'nin yönetim yapısı ve işleyişi bunu doğrulamaktadır. BBC, 12 üyeden oluşan bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir. Yönetim kurulunun üyelerini parlamentonun önerisi ile hükümet seçer ve Kraliçe atar (Topuz, Öngören, Aziz, Önen, 1990:13). İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda temsilcileri de yönetim kurulundaki yerini alır. Yönetim kurulu üyelerinin seçim sürecinde parlamentodaki muhalefetin yanında BBC'nin de görüşleri alınmaktadır. Yönetim kurulu üyelerinin görev süresi 5 yıldır. BBC'nin yayın politikasını yönetim kurulu belirler. Farklı görüşlerin olduğu dinsel, siyasal veya kültürel sorunlarda yönetim kurul son sözü söyleme hakkına sahiptir (Tamer, 1983:60). Hükümet tarafından seçilen yönetim kurulu üyelerinin, görevlerini yaparken seçilmelerine neden olan siyasal kimliklerinden soyutlandıkları görülmüştür. Yönetim kurulu üyelerinin temsil ettikleri alanlarda da yazılı olmayan kurallar belirleyici olmaktadır. Bir diplomatın, bir eğitimcinin, bir mali uzmanın ve bir sendikacının yönetim kurulunda bulunmasına dikkat edilmektedir (Çaplı, 2001:

61). Bu durum, yönetim kurulunda, toplumun değişik kesimlerinden kaynaklı sorun ve konuların daha yakından ve detaylarıyla değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır.

BBC'nin genel müdürünü yönetim kurulu seçer. Genel müdürün, yönetim kurulu tarafından seçilmesi siyasal iktidar karşısında bağımsız tavır takınabilmesine olanak tanımaktadır.

BBC'de üçlü yönetim katmanının dışında, danışma kurulları da vardır. Bunlardan en önemlisi ve en büyüğü Genel Danışma Kurulu'dur. Genel Danışma Kurulu 60 üyeden oluşur. Bunun dışında 8 ayrı yayın bölgesinin temsil edildiği Bölgesel Danışma Kurulları da faaliyet gösterir. Danışma Kurulları, görüş ve tavsiye kararlarıyla BBC'nin yayın politikalarının oluşmasında önemli bir yere sahiptir (Kırık, 2012: 65). Genel Danışma Kurulu, kamuyu temsilen oluşturulmuştur. Toplumun değişik kesimlerinden temsilciler, danışma kurulu üyesi olarak görev yapar. Danışma Kurulu, BBC'nin yayın politikaları konusunda görüş bildirir. Tavsiye niteliğindeki bu görüşler bağlayıcı değildir. Yayınların sosyal etkileri, dini yayınlar, müzik, eğitim, tarım yayıncılığı, etnik azınlıklarla ilgili programlar, bilim ve teknoloji konuları, vakıf ve hayır kurumlarıyla ilgili önerilerde bulunur. Yönetim kurulu danışma kurullarının tavsiyelerine dayanarak kararlar alır (Turam,1994:234). Halkın temsiliyeti ve katılımı, danışma kurullarında yer alan toplumun farklı kesimlerinin temsilcileriyle gerçekleşir.

Bu temsiliyet önemlidir. Çünkü BBC halk tarafından finanse edilen bir kamu hizmeti yayın kuruluşudur. BBC'nin temel geliri her televizyon alıcısı sahibinin mutlaka ödemesi gerekli olan ruhsatların gelirlerinden elde edilir. Bu gelirlerin önemi, izleyicinin, dolayısıyla halkın BBC'nin bağımsızlığına ve gücüne katkısında ortaya çıkar. BBC, ruhsatlardan elde edilen gelirin nasıl harcandığı konusunda hükümete karşı sorumlu değildir. Böylelikle hükümet de parlamentoya karşı bir sorumluluk taşımamaktadır (Turam, 1994:234).

İngiltere'de BBC dışında bir başka yayın kuruluşu 15 bölgesel televizyonun işbirliğiyle kurulmuş özel bir ortaklık olan ITV (Independent television)'dir. Yayıncılık hakkını 1954 yılında elde eden ITV, 1955 yılında yayınlarına başlamış ve BBC'nin tekeline son vermiştir (Cankaya, 1997:71). IBA'ya (Independent Broadcasting Authority) bağlı olarak kurulan ITV, reklam gelirleriyle yayınlarını sürdürmesine karşın, kamu hizmeti yayıncılık ilkelerini benimsemiştir. 1982'de İngiliz televizyon sisteminin ikinci özel girişimi olan Channel 4 yayın hayatına başlamıştır. IBA'ya bağlı bir özel şirket tarafından kurulan Channel 4'ün misyonu, BBC ve ITV'nin genel izleyiciye yönelik programlarını tamamlayıcı yayınlar yapmasıdır. Hedef kitlesi küçük gruplar ve azınlıklardır. Yayın içerikleri bu etnik topluluklar ve azınlık gruplarına yönelik oluşturulmaktadır (Pekman, 1997:58).

İngiltere’de devlet tekelinin kalkmasıyla düzenleyici kurullara ihtiyaç duyulmuş; bunu önce sırasıyla ITA ve IBA üstlenmiş, daha sonra 1990 yılında çıkarılan Yayıncılık Yasası ile bu görev ITC’ye (Independent Television Commission) geçmiştir. ITC’nin 12 üyesi vardır ve bu üyeler yayıncılıktan sorumlu bakanlık tarafından atanır (Çaplı, 2001: 92).

İngiltere’de ITC bünyesinde programlara yönelik şikayetler de değerlendirilmekte ve raporlara dökülmektedir. BBC de 1971 yılında yayıncılık şikayetlerini değerlendiren bir kurul oluşturmuş, daha sonra 1981 yılında BCC (Broadcasting Complaints Commission) kurulmuştur. BCC’nin görevi, yayın içerikleriyle ilgili kendilerine gelen şikayetleri araştırmak ve bunlarla ilgili kararlar almaktır. Alınan kararlar raporlar halinde yayınlanmaktadır. Yayınlar hakkındaki şikayetlerin aktarıldığı bir komisyon olarak BCC, halkın yayınlar konusundaki düşüncelerinin görüldüğü kurumsal bir zemin oluşturmaktadır.

İngiltere’de bir başka konsey BSC’tir. Yayıncılık Standartları Konseyi BSC, 1990 yılında 8 üyeyle kuruldu, daha sonra üye sayısı 15’e çıkarıldı. Bu konsey, İngiltere’de izleyici ve dinleyici gruplarının temsilcilerinin önerilerinde de yer alan bir çalışma konseyidir. Üyeler İçişleri Bakanı tarafından atanır. Konsey üyeleri arasında toplumun değişik kesimlerinden uzmanlar ve temsilciler bulunmaktadır. Örneğin ilk kurulan konseyin üyeleri arasında din adamları, yayıncı ve programcılar, siyasetçiler ve öğretim üyeleri bulunmaktadır. BSC, yayıncı ve düzenleyici kurullara danışarak yayınlar konusunda belli standartlar geliştirmekte, şikayetleri bu standartlar doğrultusunda değerlendirerek sonuçları yayın organlarında yayınlamaktadır (Çaplı, 2001:98-99).

İngiltere’de ikili bir kamu hizmeti yayıncılığında söz edilebilir. Özel televizyonların da BBC gibi kamu hizmeti yayıncılığının ilkelerine uygun hareket ettiği söylenebilir. Halkın katılım ve temsiliyet biçimi BBC’den farklı olarak yayınlara yönelik şikayetlerden ve bunu değerlendiren uzman ve ilgili kişilerin çalışmalarından oluşmaktadır.

Almanya

Almanya’da kamu hizmeti yayın kuruluşları ARD ve ZDF’dir. Almanya’daki kamu hizmeti yayıncılığı modeli, Nazi Almanya’nda radyo yayınlarının toplum üzerindeki etkileri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Yasal altyapı İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra müttefik kuvvetlerin etkisiyle kurulmuştur (Topuz, Öngören, Aziz, Önen, 1990:26). Federal Anayasa, devletin herhangi bir biçimde yayın istasyonu kurmasını yasaklamış, yayıncılık alanı devletten uzak tutulması amacıyla eyaletlere verilmiştir (Çaplı, 2001: 103). Almanya’da yayın kurumlarının her türlü müdahaleye karşı korunması esastır. Anayasa Mahkemesi kararları da bu bağımsızlığa vurgu yapmıştır.

Almanya’da yayıncılık eyaletlerde kurulan kamu hizmeti yayıncılığının temel gelir kaynağı, merkezi bir yapı tarafından toplanan ruhsat ücretleridir. Bunun dışında reklam gelirleri ve program satışları da ikinci bir gelir kaynağı olarak Almanya’daki kamu hizmeti yayıncılık modelinde yerini alır.

ARD, Almanya’daki iki kamu hizmeti yayıncı kuruluşundan ilkidir. 1950 yılında kurulmuştur. İki Almanya’nın birleşmesinden sonra da 16 eyaletin yayın kuruluşlarının oluşturduğu ortak televizyon yayını yapmaktadır. ARD, eyalet yayın kuruluşlarının ortak girişimi olduğu için bölgesel yayınlara da yer vermektedir. Bunlara “bölgesel programlar” adı verilmiştir (Topuz, Öngören, Aziz, Önen, 1990:27).

ARD’nin yönetim modeli de üye eyalet yayın kuruluşlarının sırayla görev üstlenmesi üzerine kurulmuştur. Üye eyaletlerden birinin yayın kuruluşu her yıl yönetim görevini yürütmektedir. ARD’nin başkanı da o yıl yönetim görevini üstlenen yayın kuruluşunun genel müdürüdür. Karar organı eyaletlerin yayın kuruluşlarının oluşturduğu kuruldur ve kararlarda en az üçte iki çoğunluk aranmaktadır. Her üyenin bir oy hakkı vardır (Çaplı, 2001: 104-105).

Almanya’da ikinci kamu hizmeti yayın kuruluşu ZDF’dir. 1961 yılında eyaletler arası anlaşmayla kurulmuştur. Ülke çapında yayın yapmak amacıyla kurulan ZDF’nin kuruluş anlaşmasında kamu hukuku ilkelerine dayalı bir yönetimden ve yasal olarak bağımsız yayıncılıktan söz edilmiştir.

ZDF’nin 9 üyeden oluşan bir yönetim kurulu vardır. Bu üyelerin 5’i Televizyon Kurulu tarafından atanır. 3 üyeyi eyalet başkanları seçer. Bir üye de federal hükümet tarafından belirlenir (Topuz, Öngören, Aziz, Önen, 1990:28). Bağımsızlık yayıncılık üzerine kurulma iddiasına rağmen, yönetim kurulunun oluşma biçimi siyasi etkiye açıktır. Çünkü yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunu seçen televizyon kurulu üyeleri eyalet başkanlarınca atanmaktadır.

ZDF’nin bağımsızlığını sağlamak için oluşturulan ve denetim görevini de gören Televizyon Kurulu, federal ve eyalet düzeyinde siyasi temsilin yanısıra, toplumun bütün kesimlerinin temsiliyeti esasına göre oluşturulmuştur. Kurulun 66 üyesi vardır. Kurulda, ZDF’nin kuruluş anlaşmasına imza koyan eyalet hükümetlerinin birer temsilcisi, federal hükümetin 3 temsilcisi, federal parlamentodaki partilerin yetkili organlarınca seçilecek 12 üye, Protestan ve Katolik kiliselerinin 2’şer temsilcisi, Alman Yahudileri Merkez Konseyi’nin bir temsilcisi, İşçi sendikalarından 3 temsilci, Alman İşverenler Dernekleri Federasyonu’ndan 2 temsilci, Alman Tarım Merkez Komitesi’nin bir temsilcisi, Alman Sanatkarlar Merkez Derneği’nin bir temsilcisi, Alman Gazete Yayıncıları

Federasyonu'ndan 2 temsilci, Alman Gazeteciler Derneği'nin 2 temsilcisi, özel yardım kurumlarından 4 temsilci, sosyal derneklerden 4 temsilci, Alman Spor Federasyonu'ndan bir temsilci, aile-geçlik ve kadın örgütlerinden bir temsilci yer almaktadır (Çaplı, 2001:113). ZDF'nin yönetici bu Televizyon Kurulu tarafından seçilir. Yönetici yayınlardan sorumludur ve kurulun onayını alarak üst düzey atamalar yapma yetkisi vardır. Bu güçlü yönetici modeli, hukuksal dayanağını geniş halk temsiliyetinin olduğu Televizyon Kurulu'ndan alır. Demokratik katılım açısından önemli bir temsiliyet üzerine kurulan Televizyon Kurulu, kendilerini atayan siyasal yapılardan uzaklaştıkça kuruluş anlaşmasındaki bağımsızlık ilkesini gerçekleştirebilir.

ARD ve ZDF'nin çoklu yönetim yapısı bu kamu hizmeti yayın kuruluşlarının finansal yapılarıyla da örtüşmektedir. ARD gibi ZDF'nin de esas gelir kaynağı ruhsatlardır. Bu iki kuruluşun ruhsat gelirleri, program maliyetlerinin yaklaşık yüzde 80'in karşılamaktadır. Diğer giderler reklam ve program satışlarından elde edilir (Kutay ve Özçeri, 2006.157). ARD ve ZDF'nin halk tarafından finanse edilen yapısı halkın temsilcilerinin de yer aldığı yönetim yapılarıyla örtüşmektedir.

Türkiye

Türkiye'de kamu hizmeti yayın kurumu TRT'dir. TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) 1 Mayıs 1964'te 359 sayılı yasayla kurulmuştur. TRT'nin kuruluşuna dayanak olan 1961 Anayasası radyo televizyon yayınlarında devlet tekelinden söz eder. Özerkliğe ve tarafsızlığa vurgu yapar. 1961 Anayasası'nın 121. maddesi "Radyo ve televizyon istasyonların idaresi özerk kamu tüzel kişiliği halinde kanunla düzenlenir. Her türlü radyo ve televizyon yayımları, tarafsızlık esaslarına göre yapılır. Radyo ve televizyon idaresi, kültür ve eğitime yardımcı görevinin gerektirdiği yetkilere sahip kılınır. Devlet tarafından kurulan veya Devlettten malî yardım alan haber ajanslarının tarafsızlığı esastır" şeklinde düzenlenmiştir.

Özerklik ve tarafsızlık 359 sayılı TRT Yasası'nda yerini almıştır. Yasada çerçevesi çizilen özerkliği Özden Cankaya şöyle açıklar:

"Özerklik, TRT Kurumu'nda yönetim, yayın ve mali özerkliği kapsamaktadır. Yönetimde özerklik kendi kendini yönetme anlamını içermektedir. 359 sayılı yasaya göre yönetim kurulunun oluşturulması için getirilen sistem bu konudaki özerkliği sağlamaktadır. Yönetim kurulu çeşitli bilim ve sanat kuruluşlarından seçilen üyelerden oluşmaktadır ve bu organ, TRT Kurumu için özerkliği sağlayan bir işleyiş biçimi getirmektedir. Yayında özerklik, kurumun yalnızca istediği programı yapması ve yayması ya da istediği haberi derlemesi ve yayması anlamına gelmemektedir. Tüm özgürlüklerde söz konusu olduğu gibi, yayında

özerkliğin kapsamına bir programı yapmamak ya da bir haberi vermemenin girdiği kabul edilmiştir. Ancak böyle bir durumun gerçekleşip gerçekleşmediğine karar vermek ve düzeltmek yetkisi yalnızca özerk bir kuruluşun gereklerine uygun olarak çoğunluğunu tarafsız bilim ve sanat çevrelerinin seçtiği üyelere ait yönetim kuruluna, yani TRT Kurumu'nun kendi organlarına aittir... Mali özerkliğe gelince, bu kavram da diğerleri kadar önem taşımaktadır. 359 sayılı TRT Yasası'nın 26. maddesine göre, TRT'nin gelir kaynakları; radyo ruhsatlarına ait ücret ve cezalar, yayınlanacak ilan ve reklam karşılıkları, konser, kitap, dergi, plak ve ilgili gelirler, her çeşit radyo ve televizyon iktisadi işlemlerinden elde edilecek kârlar ve bağışlar olarak belirlenmiştir” (Cankaya, 2003: 61-63).

Özerklik ve tarafsızlık ilkeleri doğrultusunda 359 sayılı yasa da dikkat çeken konu yönetim kurulunun yapısıdır. Yönetim Kurul 9 üyeden oluşuyordu. Genel müdür yönetim kurulunun üyesiydi. Yönetim kurulunda genel müdürün yanısıra 2 hükümet temsilcisi (Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Tanıtma bakanlığı adına Bakanlar Kurulu'na atanmaktaydı), üniversitelerin öğretim üyeleri arasında seçeceği 3 üye, sanat ve kültür kurumlarının kendi aralarından seçeceği bir üye ve bu seçilen üyelerin kurum çalışanlarından seçeceği 2 kişi bulunmaktaydı. TRT genel müdürünün seçiminde de yönetim kurulu yetkiliydi. Yönetim kurulu genel müdür olarak seçtiği adayı Turizm ve Tanıtma Bakanlığına önermekte, bakanlık da bu kişiyi Bakanlar Kurulu'nun onayına sunmaktaydı (Topuz, Öngören, Aziz, Önen, 1990: 91-92).

Yönetim kurulunun bu yapısı toplumun değişim kesimlerinin ve kurum çalışanlarının karar alma süreçlerinde temsil edilmesini sağlamaktaydı. Bu yapı, 1971'de özerkliğin kaldırıldığı yasal düzenlemeyle değiştirilmiştir. Yönetim kurulundaki hükümet temsilcisi sayısı üçe çıkarılmıştır. Üniversitelerin kendi öğretim üyeleri arasından doğrudan yönetim kurulu üye seçme yetkisi kaldırılmıştır. Üniversitelere sadece aday gösterme hakkı tanınmıştır. Bu adaylar arasından yönetim kurulunun üyelerini seçme hakkı yeni oluşturulan TRT Seçim Kurulu'na verilmiştir. Bu kurul, Cumhurbaşkanının seçeceği 4 rektör ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri'nden oluşmaktadır. Yönetim kurulunun TRT personeli arasından 2 üye seçme yetkisi de kaldırılmıştır. Bunun yerine gazeteciler cemiyetleri ve sendikaları, işçi konfederasyonu, işveren sendikaları, esnaf ve sanatkarlar konfederasyonu, ticaret ve sanayi odaları, ticaret borsaları, ziraat odaları birliği gibi kurumların saptayacağı 4 adaydan TRT Seçim Kurulu 2 üye seçmektedir (Topuz, Öngören, Aziz, Önen, 1990: 106-107).

Yönetim kurulunun yapısı ve sayısı değişse de temsiliyetin toplumun değişik kesimlerine yönelik yapısı korunmuştur. Burada özerkliğin kaldırılmasından kaynaklı olarak bu üyelerin seçim ve temsiliyet biçimleri değişmiştir. Seçme

yetkisi temsil edilen kurum ve örgütlerden alınarak, TRT Seçim Kurulu aracılığıyla siyasal iktidarın kontrolüne verilmiştir.

TRT yönetim kurulunun yapısı 2954 sayılı yasayla yeniden değiştirilmiştir. Yönetim kurulu üyeleri Bakanlar Kurulu tarafından atanmaktadır. Temsiliyet de daraltılmıştır. Buna göre, TRT'nin en yüksek karar ve yönetim organı olan yönetim kurulu genel müdür Bakanlar Kurulu tarafından genel müdür yardımcılarını arasından atanan iki üye ile elektronik veya kitle iletişimi alanlarında bir; hukuk alanından bir; işletme, iktisat veya maliye alanlarından bir ve sanat veya kültür alanlarından bir kişi olmak üzere, bu alanlarda temayüz etmiş kişiler arasından seçilen ve atanan dört üyeden oluşur. Dışarıdan seçilen yönetim kurulu üyeleri, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından her bir alandan teklif edilen iki kat aday arasından Bakanlar Kurulu kararı ile atanır. Genel Müdür yönetim kurulunun başkanıdır.

TRT'nin kuruluş yasası olan 359 sayılı yasayla oluşturulan organlardan biri de danışma kurullarıdır. Yasanın 10'uncu maddesinde yerini bulan danışma kurulları, katılım ve temsiliyet açısından kamu hizmeti yayıncılığı adına daha demokratik bir yapı ve işleyiş oluşturmuştur. Yasa, yönetim kuruluna yayınlarda danışmak üzere kurullar kurma yetkisi vermiştir. Danışma kurullarının sayısını belirleme yetkisi yönetim kuruluna bırakılmıştır. Kurum personeli de bu kurullara katılabilmekteydi. Yasanın bu maddesi gereğince çeşitli bölge danışma kurulları toplanmıştır. Bu kurullara resmi ve yarı resmi kurum ve derneklerin temsilcileri katılmıştır. Danışma kurullarında yayınlara hakkında görüşler dile getirilmiş, toplumun düşünceleri ve beklentileri TRT yönetimine iletilmiştir (Cankaya, 2003:66-67).

Özerkliğin kaldırıldığı, sadece tarafsızlık ilkesinin korunduğu 1971 yılındaki değişiklikle danışma kurullarının yapısı yeniden düzenlenmiştir. Yasanın 10. maddesinde danışma kurullarının yerine Genel Danışma Kurulu adıyla daha büyük ve daha geniş tabanlı bir organ oluşturulmuştur. Yasa maddesine göre, Genel Danışma Kurulu'nun görevi, TRT'nin yayınları hakkında kamuoyunun düşünce ve dileklerini tespit etmek ve sonuçlarını yönetim kuruluna bildirmektir. Yasanın 10. maddesinde Genel Danışma Kurulu'nun üyeleri de sıralanmıştır:

- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulunan siyasi partilerin birer temsilcisi.
- İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardım, Tarım, Ulaştırma, Köy İşleri, Gençlik ve Spor Bakanlıklarınca seçilecek birer temsilci.
- Diyanet İşleri Başkanlığı temsilcisi.
- Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğüne seçilecek birer temsilci.
- Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası temsilcisi.

- Ankara, İstanbul ve İzmir’de devlet ve belediye konservatuarlarınca seçilecek birer temsilci.
- Ankara, İstanbul ve İzmir’de en çok sarı basın kartı sahibi üyesi bulunan gazeteci derneklerince ayrı ayrı seçilecek birer temsilci.
- Türkiye Ziraat Odaları Birliği’nce seçilecek bir temsilci.
- Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Dernekleri Konfederasyonunca seçilecek bir temsilci.
- Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğince seçilecek bir temsilci.
- En çok üyesi bulunan işçi ve işveren sendikaları konfederasyonunca seçilecek bir temsilci.
- Türk Dil Kurumu temsilcisi.
- Türk Tarih Kurumu temsilcisi.
- Türk Kızılay Derneği temsilcisi.
- Halkevleri temsilci.

Geniş bir toplumsal tabana yayılan Genel Danışma Kurulu, yasaya göre yılda bir kez genel müdürün çağrısı üzerine toplanmaktaydı. Bu kurul ilk toplantısını 16-17 kasım 1972’de Ankara Radyoevi’nde yapmıştır. Toplantıya yasada belirtilen kurum temsilcilerinden 33 kişi katılmıştır. Toplantıya katılanlar TRT yayınları hakkında kendi kurumlarının görüş ve beklentilerini aktarmıştır (Cankaya, 2003:96). TRT yayınları ilk kez resmi kurum, meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin katılımıyla masaya yatırılmıştır. Böylece kamu hizmeti yayıncılığına halkın temsilcileri aracılığıyla görüş ve öneriler üzerinden geniş tabanlı katılımı sağlanmıştır.

Genel Danışma Kurulu toplantılarına daha sonraki yıllarda da devam etmiştir. Kurul yasada belirtilen kurum ve kuruluşların temsilcileriyle ve genel müdürün çağrısıyla her yıl toplanmıştır. 1982 yılında 11. Genel Danışma Kurulu toplantısı yapılmıştır. Genel Danışma Kurul, 1983 yılında 2954 sayılı yasayla kaldırılmıştır.

2954 sayılı yasada geçici danışma kurullarından söz edilir. Yasanın 15. maddesinde; “Yönetim Kurulu veya Genel Müdür tarafından Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun bu Kanunda belirtilen görevleri çerçevesinde; radyo ve televizyon yayınları hakkında kamuoyunun düşünce ve dileklerini tespit etmek, ilmi veya teknik araştırmalar yaptırmak veya lüzumlu görülecek konularda özel ihtisaslarından yararlanmak maksadıyla geçici danışma kurulları teşkil edilebilir. Danışma kurullarının teşkili, mensuplarının nicelik ve nitelikleri, çalışma usul ve esasları ve mali hususlar yönetmelikle belirlenir. Milli güvenliğe ilişkin danışmanlık, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği tarafından sağlanır” denilmektedir.

Bu madde uyarınca TRT, danışma kurullarını kapsam ve işlevini farklılaştırarak geçici danışma kurulları adıyla yönetmelikle düzenlemiştir. 2009 yılında çıkarılan yönetmelikle geçici danışma kurullarının çalışma esasları belirlenmiştir. Buna göre, Kurumun 2954 sayılı TRT Yasası'nda belirtilen görevler çerçevesinde, yayınlar hakkında kamuoyunun düşünce ve dileklerini tespit etmek, bilimsel veya teknik araştırmalar yaptırmak veya gerekli görülecek konularda özel ihtisaslarından yararlanmak amacıyla Yönetim Kurulu veya Genel Müdür tarafından, en az üç kişiden oluşmak üzere geçici danışma kurulları oluşturulmasına karar verilmiştir.

Bu yönetmelik 2015 yılında yeniden düzenlenmiş ve resmi gazetede yayımlanmıştır. Yeni düzenlemeye göre, geçici danışma kurullarının “en az 3 kişiden oluşur” ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yerine “en az 3, en fazla 9 kişiden oluşmak üzere ihtisas konusuna göre ayrı ayrı oluşturulur” ibaresi getirilmiştir. Yayınlar hakkında kamuoyunun düşünce ve dileklerini tespit etmek için oluşturulacak kurulu belirleme yetkisi yönetim kurulundadır. Diğer konularda oluşturulacak kurullar genel müdür tarafından belirlenecektir.

Danışma kurulları Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişle birlikte 2954 sayılı yasada değişiklik yapılarak kaldırılmıştır.

TRT'nin en önemli gelir kaynakları kamu hizmeti yayıncılık modeli doğrultusunda bandrol ve elektrik faturalarındaki TRT katkı payıdır. TRT reklamlardan da gelir elde etmektedir. Gelirlerinin ön önemli bölümü, bandrol ve elektrik faturalarındaki katkı payıdır. Bu nedenle TRT, kamu hizmeti yayıncılığının tanımında yer alan halkın finanse ettiği yayın kuruluşu niteliğini taşımaktadır. Kanal çeşitliliği ile toplumun çeşitli kesimlerine yönelik yayınlar yapılması amaçlansa da uygulamada eleştiriler almaktadır. Özellikle tarafsızlık ve çeşitlilik konusunda TRT eleştirilerin odağı olmaya devam etmektedir. TRT'de halkın denetimi ve katılımı gerek yasal düzenlemeler, gerekse 1980'li yıllardan bu yana danışma kurullarının işletilememesi nedeniyle gerçekleşmemektedir.

Türkiye'de radyo ve televizyon yayınlarını düzenleyen ve denetleyen RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu) üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından belirlenmektedir. Parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerin gösterdiği adaylar arasından her siyasî parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle TBMM Genel Kurulunca seçilir. Halkın düzenleyici ve denetleyici kurulda doğrudan temsilinden söz edilemez.

SONUÇ

Kamu hizmeti yayıncılığında halkın katılım ve temsiliyet biçimleri karar ve danışma kurullarında olmak üzere ikili bir düzlemde değerlendirilebilir. İngiltere'de halkın, danışma kurulları aracılığıyla yayın politikaları ve program

içeriklerine tavsiye kararları şeklinde katkısı vardır. Finansal katılım tam anlamıyla gerçekleşir. Ruhsat gelirleri de kamu hizmeti yayıncılığına halkın finansal katkısının en belirgin biçimidir.

İngiltere’de danışma kurullarında görülen katılım biçimi Almanya’da yönetim yapısında da görülmektedir. Toplumun çeşitli kesimleri karar alıcı kurullarda temsil edilerek yönetime katılmaktadır. Bu katılım haliyle denetim işlevini de beraberinde getirmektedir.

Türkiye’de halkın temsiliyet ve katılımına açık bir şekilde başlayan kamu hizmeti yayıncılığı, siyasal atmosferdeki değişimlerle birlikte giderek bu yapıya uzaklaşmıştır. Sadece halkın finanse ettiği yapının ağırlıkta olduğu bir kamu hizmeti yayıncılığından söz edilebilir.

Kamu hizmeti yayıncılığında bağımsızlık, şeffaflık, tarafsızlık, çeşitlilik gibi yayın ilkelerinin hayata geçirilmesi için halkın katılımı ve temsiliyetinin değişik düzeylerde sağlanması önemlidir. Kamuoyuna danışma şeklinde formüle edilebilecek bu durum, sadece kamu hizmeti yayın kurumlarının yönetim yapısını ilgilendiren bir sorumluluk alanı değildir. Çoğulcu demokrasi sistemi üzerinden politikalar üreten hükümet ve parlamentolar da bu sorumluluğun kurumsal aktörleridir.

Kamu hizmeti yayıncılığı ve bu alanda gerçekleşen katılım ve temsiliyet biçimleri, demokrasinin iletişim düzlemindeki yaşamsal unsurlarındandır. Bu nedenle hükümet ve parlamentolar, kamu hizmeti yayıncılığını demokrasinin sağlıklı bir zeminde gelişmesi ve ilerlemesi açısından desteklemelidir. Çünkü, kamu hizmeti yayıncılığı, her toplumun demokratik toplumsal ve kültürel gereksinimleriyle ve medya çoğulculuğunun korunması amacıyla doğrudan ilgilidir.

KAYNAKÇA

Aziz, A. (2013). Televizyon ve Radyo Yayıncılığı, İstanbul, Hiperlink Yayınları.

Bek, M.G. (2003). “Avrupa Birliği’nde İletişim Alanının Düzenlenmesi: Kültür Ağırlıklı Politikadan Ekonomi Merkezli Politikaya Doğru”, Küreselleşme, İletişim Endüstrileri ve Kimlikler Avrupa Birliği ve Türkiye’de İletişim Politikaları, (der.) Mine Gencil Bek, Ankara, Ümit Yayıncılık.

Cankaya, Ö. (2003). Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi: TRT 1927-2000, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Cankaya, Ö. (1997). Düünden Bugüne Radyo Televizyon, İstanbul, Beta Yayınları.

Çaplı, B. (2001). Televizyon ve Siyasal Sistem, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.

Kaymas, A. S. (2014). "Kamu Hizmeti ve Siyasal Otoriterleşme Arasında Kamu Yayıncılığını Yeniden Düşünmek: 2002-2012 Kesitinde Türkiye'de Kamusal Yayıncılık", Mesleki Birikim Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, s:24-57.

Kırık; A. M. (2012). "İngiltere'de Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve Toplumsal Farkındalık Çerçevesinde BBC'nin Tarihsel Analizi", International Congress on Culture and Society, Special Issue, Sayı 3(5), s. 60-71.

Kutay, P. ve Özçeri, A. (2006). Avrupa Birliği'nde Medya Hukuku ve Uygulamaları, İstanbul, Televizyon Yayıncıları Derneği Yayını.

Mutlu, E. (2001). "Ne Olacak Bu Kamu Yayıncılarının Hali?", Medya Politikaları, (der.) Beybin Kejanlıoğlu, Sevilay Çelenk ve Gülseren Adaklı, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, s.23-78

Pekman, C. (1997). Televizyonda Özelleşme Avrupa'da Yayıncılığın Değişim Süreci, İstanbul, Beta Yayınları.

Tamer, E.C. (1983). Dünü ve Bugünüyle Televizyon, İstanbul, Varlık Yayınları.

Topuz, H., Öngören, M. T., Aziz, A., Önen, M., (1990). Yarının Radyo Televizyon Düzeni- Özgür, Özerk ve Çoğulcu Bir Alternatif, İstanbul, TÜSES ve İLAD ortak yayını.

Turam, E. (1994). Medyanın Siyasi Hayata Etkileri, İstanbul, İrfan Yayıncılık.

Yalçın, Ö. (2015). "İngiltere'de Kamu Hizmeti Yayıncılığı: dijital medya Ortamında BBC'nin Var Olma Mücadelesi", İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Bahar 2015, Sayı 40, s.98-118

RAPOR VE KANUNLAR

Avrupa Çapında Televizyon- Düzenleme, Politikalar ve Bağımsızlık, İzleme Raporu (2005). Açık toplum Enstitüsü EU Monitoring and Advocacy Program Network Media Program, İstanbul, Mas Matbaacılık.

24.3.1963 tarih ve 359 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Ek ve Ek Geçici Maddeler İlavesi Hakkında Kanun, Resmi Gazete (8.3.1972), sayı 14122.

Türkiye Radyo Televizyon Kanunu, Kanun No : 2954 Tarih: 11/11/1983 Resmi Gazete 14/11/1983, Sayı: 18221

İNTERNET KAYNAKLARI

Bianet, <https://m.bianet.org/bianet/medya/16830-kamu-yayinciligi-ve-trt-komisyonu-raporu>, Erişim tarihi: 11.09.2018

BBC, https://www.bbc.com/turkce/kurumsal/2009/07/000000_yayin_ilkeleri, Erişim tarihi: 11.09.2018